

PALANCA

¹ ¿Hi hagué un tercer *Palamós*? Només una forma (potser mutilada?) ens ho podria fer sospitar: «Mas de *Palams* del terme de Piera, 1 foch» en el cens de 1359 (*CoDoACA* XII, 36): vegueria de Vilafranca (però cap confirmació): Piera ja és ben lluny del de Segarra (35 o 40 k.), i més de l'empordanès.—² «*Examoraven los puigs ses cabelleras*» (Verdaguer), «llenya *eixamorada* abans d'empilar-la», *obra eixamorada* 'maons etc., amb el grau d'humitat necessari per treballar-hi', mall. *meumorat* 'banyar, brufar, roar', Benasc «la gelada ja *s'amoransa*», cast. *jamurar* 'sacar agua de una embarcación, achicar', gascó *amourencà* «dégéler» (*DECat.* III, 239bb14, 240.60, b60).—³ «Vites Pontinis paludibus *madent*» (Plini), «Terra *madet sanguine*» (Virg.), «*madida* fossa» (Ovidi), «*Rosae madidae roris*» (Apuleu), «sanguis *madefactae herbas*» (Virg.).

PALANCA

(«Post de fusta per passar un riu»: *DECat.* VI, 183b8-184b20).

Ipsa Palanca in Monte Signo, NL antic del Montseny documentat l'any 862 (*Cat. Car.*, 358.7). *Mas de Palanca i Fonteta de les Palanques*, a les Useres (XXIX, 17.14.15).

Palanques, municipi dels Ports, a l'extrem nord-occidental del País Valencià. *La Mola de Palanques* (776 m. alt.) és a llevant del poble.

DOC. ANT.: 1443: *Palanques* (*Capbreu de Morella*, fol. 76r).

Barranquet de Palanques, a les Coves de Vinromà (XXVIII, 1452.8). *Mas de ~*, a la Vall d'Alba (XXVIII, 166.20).

Fener de Riu-Palanques, partida, a Boí (*TVBoí* II, 16). Construcció de complement de tipus pre-català, com a *Planamolín*, *Planamisels*, *Planavidal*, *Estanyofinestro*, *Comellasedos*.

La Palanqueta, partida, a Catadau (XXX, 171.1). *Les Palanquetes*, partida, riu avall de Rellu (XXXV, 144.18).

Cortal de Palinqueró, a Soldeu (*Mapa Chevalier*, 45 96); *Els Palinquerons*, partida, a Aós (XXXVII, 157.15); de *Palanqu(e)iró*, amb metàtesi vocàlica. J.F.C.

Palancà, V. *Pelancà*

PALÀNCIA

Riu que neix una trentena de k. a ponent de Sogorb, i després de travessar aquella comarca, i tota la de Morvedre, desemboca a mar dessota l'urbs sa-

guntina.

És nom d'ús poc popular en el país: en les enqs. de 1961 me'n deien *el riu Morvedre* (XXX, 24.22, a Canet 41.21), sense precisar-ho amb altre mot, ni a preguntes insistents per part meua; era excessiu, però, donar a entendre, com m'ho arribà a dir Sanchis Guarnier, 1935-6, que era nom desconegut en el país i artificios: p. ex. a Estivella me l'anomenaren espontàniament amb el nom propi, si bé és cert que no sense vacil·lar en la forma.¹ El fet és, però, que no té altre nom propi, i l'ús de la llengua i de la vida comuna n'exigeix un. Que no era artificios ja ho prova que l'accepti i descrigui lllargament Cavanilles, home molt més savi i crític que els autors de la desconfiança: vol. II, 95, amb croquis seus publ. en la 2ª ed. Majorment puix que convé adoptar Baix Palància com denominació de la comarca nostra, des d'Algar i Algímia, fins a les boques del riu, i des d'Almenara al Picaio. S.Guarnier ja ha moderat l'exageració consignat-lo en el nomencl. de 1966, p. 22, si bé sembla mostrar-s'hi encara refractari, dient-ne transaccionalment «Riu *Palància* o de Morvedre o de Sogorb»; dir-ne «Camp de Morvedre i de la Vall de Segó», com es fa també en aqueix nomencl. és evidentment una decisió provisional, per sortir d'embaràs, insatisfactòria per a les necessitats de la vida pública, i de l'ús geogràfic i intel·lectual de la llengua.

Devia haver-hi algun malentès per part d'ells² i d'un altre erudit.³

Es comprèn que aquesta situació entre erudits forasters contribuís a l'exageració de S.Guarnier, confusió que és fàcil destruir, originada pel fet que aquest nom es repeteix en altres parts d'Hispania, de l'Europa veïna, cf. els articles *Carpesa*, *Calp*, *Co-centaina*, *Montesa*, *Cardona*, però en tot cas no són un altre riu o població lleonesa: el testimoni de Ptolemeu és categòric, ja que posa les boques del Παλλωντίας ποταμοῦ ἐκβολαί en parlar de Saguntum i dins el territori dels *Edetans* (II, 6.15). Holder (*Altcel.* II, 123-5) recull una gran massa de testimonis d'aqueix nom en autors i inscrrs. de l'antiguitat grega i romana. Molts semblen clarament aplicables a la zona de Palència, però altres són molt més ambigus, i de tota manera crida l'atenció llur freqüent aparició en inscrrs. de Tarragona i alguna sembla de la zona de Castelló-Sagunt.

Un detall que ajudaria a la desconfiança de S.Guarnier és la *ll* doble, amb què apareix en Ptolemeu i algun altre; doncs: ¿cultisme la *l*, contra la *l* de la fon. hist.?; res d'això, perquè en aquells es tracta d'una connexió que hi volen veure amb el grup dels conspicus noms hel·lènics, no sols *Pal·las Atena*, car recordem el *Pallantëum*, ciutat itàlica que Virgili suposa fundada pels arcadis (aliats d'Eneas): nom que li donaren en memòria de llur Patriarca *Pallas*,